

УДК 339.5

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v106.2025.17>*В. К. Рибачек*

СУЧАСНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ ВИКЛИКІВ

Постановка проблеми. Функціонування торговельних відносин України в умовах агресивного середовища, спричиненого військовою агресією РФ, глобалізації світової економіки, посиленням євроінтеграційних тенденцій обумовлюють необхідність розробки і застосування ефективних інструментів ведення торговельної політики. Інтеграція України до ЄС призвела до суттєвих змін у бізнес-сфері. Програма EU4PFM впроваджує реформи, включаючи режим спільного транзиту (NCTS), Програму авторизованого економічного оператора (АЕО) та нові ІТ-інструменти для митного контролю. Використання однієї транзитної декларації за Конвенцією про процедуру спільного транзиту має численні переваги [1]: в режимі реального часу митною інформацією обмінюються з 35 країнам; зменшуються затримки на кордоні завдяки покращенню аналізу ризиків та контрольних процедур до прибуття товарів на митний кордон; забезпечується безпечний ланцюг постачання; відбувається спрощення для довірених підприємств; зменшуються витрати часу і коштів на митні процедури, підвищуючи загальну ефективність ведення бізнесу.

Отже, можемо стверджувати, що регулювання зовнішньо-торговельних відносин і захист національних інтересів та виробників в сучасних умовах виступає актуальною темою, особливо враховуючи широкий спектр інструментів і методів торговельної політики. Серед них слід вказати на різноманітні торгові договори та угоди, в тому числі угоди про економічне співробітництво, митні збори та митне регулювання, нетарифні методи регулювання тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільно підкреслити, що дослідженням митного регулювання зовнішньої торгівлі та регулюванням митно-тарифної політики зокрема, займаються провідні вчені різних галузей та напрямків, як: І. Бережнюк, О. Березовська, О. Бригинець, А. Войцешук, О. Гребельник, І. Гуцол, С. Герчаківський, Л. Дорофеева, Б. Кормич, А. Крисоватий, М. Ліщинський, П. Пашко, Д. Приймаченко, О. Рябченко, В. Сабадаш, Є. Свистун, Г. Свириденко, О. Сторож, С. Шевчук, В. Ченцов та багато інших. Що стосується дослідження правового забезпечення митно-тарифного регулювання в сучасних умовах, то воно включає в себе розгляд різних аспектів правового регулювання митно-тарифних відносин, зокрема, питання гармонізації законодавства з міжнародними стандартами, ефективності митних платежів, боротьби з контрабандою та іншими митними правопорушеннями, а також вплив митно-тарифного регулювання на економіку країни. Але таких наукових досліджень поки дуже обмаль, крім того вони носять або порівняльний характер (К. Захожай, Т. Кравчук, А. Мазур), або стосуються регулювання зовнішньоекономічної діяльності (О. Панасюк, Р. Кобко)

та зовнішньоторговельної політики (О. Олійник, В. Ксендзук, С. Скрипник) і представлені переважно вченими-економістами (О. Пахолюк, О. Скибінський) тощо. Тож аналіз сукупності законодавчих та нормативних актів, які визначають порядок застосування мит, правила митного оформлення та контролю, а також механізми реалізації митної політики є надзвичайно актуальними для нашої держави в період мілітаризованих викликів сучасності.

Метою даного дослідження є визначення та розкриття значення, проблем і механізмів удосконалення митно-тарифного регулювання в умовах військових викликів та обґрунтування рекомендацій його трансформації в Україні в умовах зближення митної політики до європейських стандартів. Завданнями даного дослідження є визначення законодавчих змін у політиці митно-тарифного регулювання, впровадження і застосування їх у сучасному зовнішньоторговельному обороті країни, визначення проблем і прогалин у сучасному нормативно-правовому забезпеченні зовнішньої торгівлі та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» митне регулювання – це «регулювання питань, пов'язаних зі встановленням мит та інших податків, що справляються під час переміщення товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України» [2].

Митно-тарифне регулювання – це метод державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами, що здійснюється шляхом застосування ввізних та вивізних митних зборів [3, с. 57]. Таким чином, митно-тарифне регулювання виконує ряд функцій, а відповідно до них і завдань зовнішньоекономічної політики країни: регулюючу, фінансову, протекціоністську, стимулюючу, торговельну, політичну, контролюючу [4, с. 31].

Слід наголосити, що митно-тарифні методи регулювання (імпортні та експортні тарифи) є історично першим інструментом протекціонізму і регулювання зовнішньої торгівлі країни. Вони займають центральне місце в системі реалізації державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

В Україні застосування митного тарифу при проведенні експортно-імпортних операцій регламентується законом «Про митний тариф України» [5]. Відповідно до нього митний тариф – єдиний економічний інструмент державного регулювання зовнішньої торгівлі, що охоплює усю її товарну номенклатуру. У загальному розумінні митний тариф являє собою податок, що сплачується із товарів, робіт, послуг, які переміщуються через митний кордон держави. Застосовуючи митний тариф країна стимулює певні галузі своєї економіки. Відповідно до українського законодавства передбачено, що систематизована система ставок мита є єдиною для усіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форми власності та їх територіального розташування, окрім випадків, передбачених законами України чи міжнародними договорами.

Митне регулювання охоплює як національні інтереси, так і інтереси держав-країн торгового співробітництва, а тому завжди має компромісний характер. У першу чергу, це стосується основного інструменту зовнішньоекономічної політики – митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, реалізація

якого безпосередньо пов'язана з характером торговельно-економічних і політичних міждержавних відносин. Тарифне регулювання здійснюється Державною митною службою України для контролю ввезення та вивезення товарів через митний кордон. Це означає, що на певні категорії товарів застосовуються мита або податки залежно від їхньої класифікації за митним тарифом. Митні ставки можуть варіюватися в залежності від країни виробника, виду товару та умов торгівлі. Також не слід забувати, що Україна є учасником різних міжнародних угод та організацій, таких як Світова організація торгівлі, Договір про вільну торгівлю з Європейським Союзом та інші. Ці угоди впливають на митні правила України та регулюють умови торгівлі з іншими країнами.

Слід наголосити, що використання різних засобів митно-тарифного регулювання на державному рівні головним чином залежить від конкретної економічної ситуації, напрямків та цілей зовнішньоекономічної політики.

Загальними принципами митно-тарифного регулювання виступають:

- забезпечення єдності зовнішньої та загальної економічної політики;
- забезпечення єдності системи державного регулювання та контролю за його виконанням;
- перехід від адміністративних методів до економічних методів регулювання;
- чітке розмежування прав та відповідальності держави та її суб'єктів;
- забезпечення рівності всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Війна внесла свої корективи в митно-тарифну систему України та ускладнила роботу митних органів на кордонах. До речі, базовий Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не містить жодних універсальних правил або обов'язкових заборон, які мали б застосовуватись до імпорту або експорту на період воєнного стану. Зокрема, у законі відсутні вимоги щодо запровадження ембарго на торгівлю з країною-агресором або навіть країною-окупантом [6]. Проте Державна митна служба України в день нападу РФ зреагувала коротким рішенням щодо припинення роботи окремих митних пунктів пропуску на кордоні з РФ та Білоруссю. Наступним кроком було прийняття Розпорядження КМУ № 188-р від 26.02.2022 року, згідно з яким було офіційно тимчасово закрито низку пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю (переважно тих, що знаходяться на кордоні з названими країнами, або у безпосередній близькості від районів, де ведуться активні бойові дії). Тож митне оформлення товарів з РФ та Білорусі фактично припинене.

Для нормалізації пропуску митницями було запроваджено пропуск громадян у пішому порядку (у місцях, де він був відсутній), активізовано комунікації із польською, румунською, угорською сторонами, задіяно більше смуг руху для пропуску автомобілів, організовано пропуск евакуаційних потягів, створено гуманітарні хаби, сформовано зелені коридори для зерновозів, бензовозів, відкрито кордони для гуманітарних вантажів, надавалася різноманітна допомога, зокрема інформаційна, тощо. Послаблення контролю за переміщенням валютних цінностей через митний кордон України призвело до неконтрольованого відтоку капіталу. Через руйнацію морської логістики та блокування українських портів в серпні 2023 році Україна відкрила новий морський маршрут з Одеси для експорту

агропродукції на заміну зернової угоди після виходу з неї РФ. Також країни ЄС зняли обмеження на торгівлю з Україною в рамках «торговельного безвізу» та запровадили «коридори солідарності». Однак така підтримка експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції зустріла супротив європейських фермерів у формі блокування пунктів пропуску, зокрема Польщі, Угорщини, Словаччини, Болгарії та Румунії. Це значно ускладнило функціонування митниць та здійснення митного оформлення і контролю, що негативно вплинуло на фінансову складову національної безпеки держави. Можемо констатувати, що вимушена зміна логістичних перевезень, обумовлена окупацією частини територій, виступає великою проблемою на шляху співпраці України та ЄС в сфері міжнародної торгівлі.

У митному оформленні гуманітарної допомоги відбулося спрощення процедури та прискорення її здійснення, відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 року № 174 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану» (зі змінами); від 27.03.2022 року № 379 «Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану» [7, 8]. Наразі з 2023 року митне оформлення гуманітарної допомоги змінено й здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом подання декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою у спосіб, визначений Порядком пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 № 953 [9]. З метою відновлення рівня економічної безпеки нашої країни було прийнято Закон України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану», Закон України від 01.04.2022 року № 2137-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану» згідно з якими встановлено нові тимчасові підстави звільнення від сплати митних платежів (ПДВ, акцизним податком, ввізним митом) при поміщенні товарів у митний режим імпорту і спрощено митне оформлення [10, 11]. У березні 2022 року з метою забезпечення держави паливно-мастильними матеріалами було встановлено нульовий акциз і ПДВ у 7% замість 20% згідно з Законом України від 15.03.2022 № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», які діяли до 1 липня 2023 року [12]. Законом України від 21.06.2022 № 2325-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» було уточнено перелік предметів першої необхідності та таких, що забезпечують безперебійну роботу економіки та відновлення оподаткування бюджетоутворюючих товарів [13].

20.03.2022 року Уряд ухвалив Постанову № 330 «Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану» (що замінила Постанову № 180 від 2022 року та Постанову № 236 від 09.03.2022 року), згідно з якою запроваджувалась можливість

імпорту більшості товарів за спрощеним способом на підставі подання попередньої митної декларації без справляння митних платежів (у тому числі ПДВ, акцизного податку, ввізного мита), без проведення митного огляду, фітосанітарного контролю, а також заходів нетарифного регулювання [14].

Відповідно до ЗУ № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» [10] з 06.04.2022 року почали діяти нові правила стосовно митного оформлення (мабуть, найбільш ліберальні за всю історію незалежної України). Важливим є те, що запроваджені правила щодо спрощення процедур та скасування вимог щодо здійснення платежів не застосовуються до окремих товарних позицій, а також товарів, які походять або ввозяться з країни, визнаної окупантом або агресором, а також з окупованої території України, визначеної такою згідно із законом.

Змінами від 04.04.2022 року до Постанови НБУ № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» для всіх експортно-імпортних операцій застосовуються граничні строки розрахунків тривалістю 90 календарних днів [15]. Це є суттєвим скороченням строків, порівняно з правилами мирного часу, коли вони становили 365 календарних днів, та має на меті забезпечення стабільності системи, аби запобігти виведенню капіталу за кордон та не допущення виникнення макроекономічних дисбалансів.

Велике значення для зовнішньо-економічних зв'язків під час війни мали Постанова КМУ № 153 від 24.02.2022 року «Про перелік товарів критичного імпорту» та Постанова КМУ № 289 від 16.03.2022 року, якою сформовано перелік критеріїв визначення критичного імпорту для чотирьох секторів: енергетики, безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення, а також функціонування виробничих підприємств [16]. Слід зазначити, що коректування даної Постанови відбувалось неодноразово, а останні зміни відбулися у березні 2023 року, і затвердили обмеження на купівлю валюти та транскордонні перекази для імпорту послуг [17].

Також для відновлення діяльності суб'єктів господарювання було запроваджено: – зупинку перебігу строків, визначених Податковим кодексом України, іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи; – мораторій на документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи; – зупинку перебігу строків, визначених ст. 334 Митного кодексу України [18]; – скасування вимоги перебування на обліку в митних органах осіб нерезидентів тощо.

Як наголошують спеціалісти, лише впродовж 2022 року було впроваджено 10 заходів лібералізації та 9 заходів протекціонізму торгівлі товарами, зокрема для певних країн Європи. Обмежувальні заходи стосувалися РФ, країн Європи, Канади, США та інших країн та спрямовані на захист внутрішнього ринку. Серед ключових змін варто виділити впровадження повного торговельного ембарго на операції з РФ. А провідними товарними секторами лібералізації в 2022 році були зернові, вироби з полімерних матеріалів, виробництво певних видів обладнання та устаткування, устаткування для розподілу електроенергії, деякі види тканин [19, с. 100].

Відповідно до Закону України від 20.03.2024 № 3613-IX «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо особливостей здійснення митного контролю та митного оформлення окремих категорій товарів» з травня 2024 року відновлюються документальні перевірки з питань митної справи митних органів за наявності безпечних умов для їх проведення. Також встановлено тимчасовий, з 1 травня 2024 року, мораторій на проведення документальних перевірок з питань митної справи щодо певних категорій платників податків [20]. Митниці виконують вимоги Закону України від 17.05.2012 № 4765-VI «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» й формалізують майно, що належить росії чи білорусі, вилучають та передають на потреби військовослужбовців ЗСУ. Іншим напрямом матеріальної підтримки сил оборони від митниць є передача майна, що належить державі згідно з розпорядженням Кабінету міністрів України від 26 лютого 2022 року №186-р «Про передачу майна для потреб Збройних Сил України» [21, 22] та подальших шляхів впорядкування урядом конфіскованого майна для потреб ЗСУ.

З метою запобігання використання схем незаконного переміщення товарів, поповнення Державного бюджету України, було прийнято Закон України від 09.12.2023 №3513-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів». Ним встановлюється притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів [23].

Національною стратегією доходів до 2030 року, що схвалена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 року № 1218-р, передбачено розробку нового Митного кодексу України на виконання Україною вимог, необхідних для країни-кандидата на вступ до ЄС у митній сфері [24]. А у лютому 2024 року було затверджено Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації Держмитслужби для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх інтеграція до відповідних систем ЄС тощо [25]. Проте, слід наголосити, що за підсумками 2023 року Україна виконала лише 1% взятих на себе зобов'язань щодо митної сфери при загальному виконанні своїх обов'язків на рівні 61%, тоді, як за підсумками попереднього 2022 року прогрес становив плюс 8% [6, с. 58] до загального рівня виконання.

Але, навіть у таких складних умовах військової агресії, Україні слід наростити зусилля задля наближення до європейської інтеграції, зокрема у митних питаннях. Таким чином, як небезпідставно зазначає Шевченко Л. В., слід акцентувати увагу і на тому, що ряд цифрових продуктів, які активно використовуються у європейській митній практиці, ще досі не імplementовано в Україні [27, с. 322].

Тривала військова агресія змінила структуру товарообігу, бо насамперед збільшилась чисельність гуманітарних вантажів та товарів гуманітарної допомоги, які належать до товарів військового призначення та подвійного використання. Так, для останніх було уніфіковано процедуру декларування військової техніки та інших товарів зі стандартами ЄС і НАТО [28, с. 20]. Про нормативні

акти, що сприяли спрощенню процедури митного оформлення та прискорення її здійснення згадувалося вище, при цьому хотілось наголосити, що з 2023 р. митне оформлення гуманітарної допомоги здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності шляхом подання декларації про перелік товарів, що визначаються гуманітарною допомогою у спосіб, визначений Порядком пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 року № 953.

Таким чином, незважаючи на складні сучасні мілітаристичні виклики регулювання значного обсягу експортно-імпорتنих операцій в Україні здійснюється за допомогою митно-тарифної системи. Також, виконуючи взяті на себе зобов'язання щодо вступу до ЄС, Україна послідовно впроваджує новітні інноваційні методи регулювання митних операцій, а саме:

- створені умови для приєднання до системи спільного транзиту з ЄС і початку діяльності авторизованих економічних операторів (АЕО);
- досягнуто визнання еквівалентності системи сертифікації насіння вимогам ЄС (аналог АСАА для сільськогосподарських товарів);
- впроваджено ряд європейських норм, які покращують прозорість газового ринку та співпрацю з європейськими газовими операторами і трейдерами;
- оновлено Доповнення XVII-3 до Угоди, сприяючи впровадженню новітніх стандартів ЄС у сфері електронних комунікацій та поступовій інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС;
- відкрита система «Пульс угоди» для публічного доступу;
- зроблено кроки щодо поглиблення секторальної інтеграції з ЄС;
- урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції та профільний віце-прем'єр-міністр отримали право подавати на розгляд Уряду відповідні законопроекти;
- введено практику «євроінтеграційних» засідань Уряду тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищенаведене, можна констатувати, що впродовж 2022–2025 років в Україні головними аспектами митно-тарифного регулювання були:

1) запровадження змін до Митного кодексу України, що стосувалися спрощення митних процедур, надання пільг та преференцій для окремих категорій товарів, а також регулювання питань, пов'язаних з переміщенням товарів через кордон в умовах воєнного стану;

2) запроваджено пільгове оподаткування окремих видів товарів, які мають важливе значення для забезпечення обороноздатності країни, а також спрощено митне оформлення гуманітарної допомоги та товарів подвійного призначення;

3) посилився контроль за переміщенням товарів через митний кордон з метою протидії контрабанді та незаконному вивезенню товарів, що мають стратегічне значення;

4) здійснено регулювання транзиту товарів, а саме: внесено зміни до правил транзиту товарів через територію України, що пов'язані з обмеженнями та особливостями переміщення окремих видів товарів;

5) активно розвивається співпраця з міжнародними організаціями та країнами-партнерами щодо врегулювання питань митно-тарифного регулювання та забезпечення безперерйного функціонування митної системи;

6) продовжується процес цифровізації митних процедур, який спрямований на підвищення прозорості та ефективності роботи митних органів.

Таким чином, вважаємо, що подальший розвиток митно-тарифного регулювання в Україні повинен бути спрямований на забезпечення обороноздатності, тимчасових змін ставок мита і митних режимів для спрощення процедур для критичного імпорту та забезпечення підтримки оборонного бізнесу, здійснення посиленого контролю за переміщенням товарів через кордон, особливо щодо товарів подвійного використання та тих, які можуть бути використані у військових цілях, розширенні співпраці з міжнародними партнерами для забезпечення підтримки у сфері митного регулювання та отримання необхідної допомоги. Військові виклики, зміни політичних пріоритетів союзників, інші світові трансформації вимагають оперативних змін українського законодавства, які дозволять адаптувати митну систему до відповідних трансформацій та забезпечать ефективне реагування на нагальні потреби країни.

Література

1. Конвенція про процедуру спільного транзиту: Міжнародний документ від 20.05.1987 р. № 994_001-87. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_001-87
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України / *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1991, № 29, ст. 377.
3. Міжнародне митне право [Електронний ресурс] : електронний методичний посібник до вивчення навчальної дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад. М. А. Баламуш, В. В. Нижникова, Н. В. Ільєва. Одеса, 2023. 99 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/131a523e-fdd4-40a8-b7ee-893d197f065e/content>
4. Сторожук В. М. Трансформація функцій митного тарифу в умовах лібералізації митно-тарифного регулювання / *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Випуск 23. Частина 1. С. 30–34.
5. Про митний тариф України: Закон України / *Відомості Верховної Ради*, 2023, №№ 30-45, ст. 113.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України / *Відомості Верховної Ради*, 2015, № 28, ст. 250.
7. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану: Постанова Кабміну від 01.03.2022 № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text>
8. Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану: Постанова Кабміну від 27.03.2022 р. № 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379-2022-п#Text>
9. Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану: Постанова Кабміну від 05.09.2023 № 953. URL: <https://document.vobu.ua/doc/21638>
10. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 01.04.2022 року № 2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text/>
12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2120-IX. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/77303.html>

13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування: Закон України від 21.06.2022 № 2325-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text>
14. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану: Постанова Кабміну від 20.03.2022 № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2022-p#Text>
15. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління НБУ від 24.02.2022 № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
16. Про перелік товарів критичного імпорту: Постанова Кабміну від 24.02.2022 № 153. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-perelik-tovariv-kritichnogo-importu-153-240222>
17. Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 153: Постанова Кабміну від 14.02.2023 № 137. URL: https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-vnesennia-zmin-u-dodatok-do-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-24-liutoho-2022-r-153-i140223-137?fbclid=IwAR1pkbE45ODgyhli0-GrIl20lcOWw_6lXgLRXXInzv4Z65o
18. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
19. Дзюбинський А. В., Дзюбинський О. В., Шегинський О. В. Митна політика в умовах воєнного стану / *Товарознавчий вісник*. 2023. Вип. 16. С. 98–104.
20. Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо особливостей здійснення митного контролю та митного оформлення окремих категорій товарів: Закон України / *Відомості Верховної Ради*, 2024, № 22, ст. 194.
21. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: Закон України / *Відомості Верховної Ради*, 2013, № 15, ст. 99.
22. Про передачу майна для потреб Збройних Сил України: Розпорядження Кабміну від 26.02.2022 № 186-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-2022-p#Text>
23. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів: Закон України / *Відомості Верховної Ради*, 2024, № 1, ст. 4.
24. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
25. Довгостроковий національний стратегічний план цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації Держмитслужби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C). URL: https://customs.gov.ua/web/content/11899?access_token=21cb723d-cee2-4be0-8c1cfb50e4a23e36&unique=48363efed9a486a95c6dd156d9141187bf0abb0c&download=true
26. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannyaugodi-pro-asociaciyu>
27. Шевченко Л. В. Адміністративно-правова характеристика діджиталізації у сфері митної справи / *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 5. С. 318–323.
28. Ткачук Н. М., Прус Л. Р. Особливості здійснення державної митної справи в умовах воєнного стану / *Збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного круглого столу «Державна митна політика України: відповідь на глобальні виклики та перспективи міжнародного співробітництва»* (м. Хмельницький, 20 червня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 91 с.

Анотація

Рибачек В. К. Сучасно-правові особливості митно-тарифного регулювання в Україні в умовах військових викликів. – Стаття.

Розглядаються зміни митного законодавства України, які були прийняті за період широкомасштабних військових дій країни-агресора: щодо закриття деяких пунктів пропуску, лібералізації митних правил, критичного імпорту, перерозподіл товаропотоків з максимальним врахуванням зони вільної торгівлі Україна-ЄС тощо. Наголошується на закритті та припиненні роботи деяких митних пунктів, що розміщуються на кордоні з Білоруссю та РФ, а також на запровадженні нових способів пропуску біженців у перші дні війни. Аналізується зняття країнами ЄС, Канадою, США деяких обмежень на торгівлю з Україною в рамках «торговельного безвізу» та запровадження «коридорів солідарності». Розглядаються також інші нормативно-правові акти України, які вплинули на ліцензування експорту

пшениці, м'яса і яєць курей, кукурудзи та соняшникової олії, а також ті, що забороняли експорт деяких товарів. Наголошується, що часті правові зміни щодо номенклатури товарів, експорт яких підлягає нульовому чи обмеженому квотуванню, змушує підприємців регулярно моніторити цей перелік. Також означені основні особливості та проблеми сучасного митно-тарифного регулювання та шляхи їх подолання. Беззаперечним для нашої держави залишається дотримання принципів ЄС та СОТ при здійсненні зовнішньоторговельних операцій, реформування українського законодавства до правових норм ЄС (про що свідчить скасування більшості митних зборів, спрощення митних формальностей, зменшення митних бар'єрів), а також створення нормативної митної бази, з максимальним врахуванням уніфікованої системи податкового законодавства між країнами-учасниками ЄС при забезпеченні захисту національних виробників. Слід підкреслити, що спрощення митних процедур повинно поєднуватись з підвищенням уваги до конкурентоздатності українських товарів. Перехід до електронної митної системи повинен узгоджуватися зі здійсненням посиленого контролю за переміщенням товарів через кордон в період військових дій країни-агресора.

Ключові слова: митна політика, митно-тарифне регулювання, експорт, імпорт, митний тариф, зовнішньоекономічна діяльність, митне законодавство.

Summary

Rybachek V. K. Modernly-legal features of the custom-tariff adjusting are in Ukraine in the conditions of soldiery calls. – Article.

The changes of customs legislation of Ukraine, that were accepted in the period of beginning of wide-range military operations of country-aggressor: in relation to closing of some points of admission, liberalization of custom rules, critical import and others like that are examined, redistribution of commodity flows with the maximal taking into account of free trade zone Ukraine-EU and others like that. It is marked on closing and stopping of work of some custom points that take place on a border with Belarus and Russian, and also on the input of new methods of admission of refugees in the first days of war. The removal of EU is analysed countries, by Canada, the USA of some limits on trading with Ukraine within the framework of "trade visa-free" and input of "corridors of solidarity". Other normatively-legal acts of Ukraine, that influenced on licensing of export of wheat, meat and eggs of chickens, corn and sunflower-seed oil, are examined also, and also those that forbade the export of some commodities. It is marked that frequent legal changes are in relation to the manifest of goods the export of that is subject to a zero or limit quota, forces businessmen regularly monitor this list. Basic features and problems of the modern custom-tariff adjusting and ways of their overcoming are also marked.

The implicit for our state is remained by the observance of principles of EU and WTO during realization of foreign trade operations, reformation of the Ukrainian legislation to the legal norms of EU (about what testifies to cancellation most custom collections, simplification of custom formalities, reduction of custom barriers), and also creation of normative custom base, with the maximal taking into account of the compatible system of tax law between the participating countries of EU at providing of defence of national producers. It follows to underline that simplification of custom procedures must combine with the increase of attention to the competitiveness of the Ukrainian commodities. Passing to the electronic custom system must comport with realization of an increase control after moving of commodities through a border in the period of military operations of country-aggressor.

Key words: customs policy, custom-tariff adjusting, export, import, custom tariff, foreign economic activity, customs legislation.